

tén pusztulásra utal. Ez leginkább a 260-as eseményekkel hozható összefüggésbe. Az előlotti planirréteg pedig a 4. századi építkezéseket megelőző tevékenység eredménye. Az épület és a terrazzo padló a késő római időszakhoz tartozik az előbbieknél alapján. Ennek elpusztulásából származó anyag pedig a római kor végén – népvándorlás kor elején keletkezett.

Rétegrend

Az árkok metszeteiben a szokásosnak mondható városi rétegződés jelentkezett:

Az árkok alján egyértelműen római eredetű pusztulásréteg volt megfigyelhető, amelynek szintjét épphogy elérte a kutatás. (A római koron belüli rétegződést mindössze az 1. szondában lehetett megfigyelni. Ld. ott.) Arómai kori legfelső szinten sárgásbarna agyagos réteg volt megfigyelhető tégladarabokkal. A munkaterület Ny-i részén ez a réteg nem került a felszínre a természetes talajszint Ny-i (és D-i) irányú esése miatt. Az agyag és a téglák arra utalnak, hogy a helyszínen egy elpusztult római kori vályogfalú (vagy vegyes falazású) épület maradványai lehetnek. A római kori pusztulásréteg fölött vastag, kb. fél m vastag sötét-szürke, fekete humuszos-izsapos föld a népvándorlás kori feltöltődés réteg. Felszíne a középkori külső talajszint, amelyen kavicsos járósínt maradvány volt megfigyelhető részlegesen. Ez a szint D-i és Ny-i irányban is lejtést mutat. A szürke réteg anyaga viszont kevert. Ez valószínűleg a középkori kertművelés eredménye, amely jelentősen megnövelte a humuszos réteg vastagságát. (Egy idő után viszont gazdasági udvar lett az előkerült gödrök alapján.) A középkori külső járósínt felett szintén szürke, humuszos kevert földet lehetett megfigyelni, amely a hódoltság kor utáni tereprendezés és területhasználat eredménye. Ennek felszíne az újkori talajszint. Az előlotti laza habarcsos, téglás rétegek többszöri bontási-építési tevékenységre utalnak.

Értékelés

Az 1. szonda és az abban talált jelenségek alapján új adatokat kaptunk Pécs római kori topográfiájához: Úgy tűnik, hogy a római település kiterjedt erre a területre is. A legészakibb ismert régészeti nyom ez. A legfontosabb, hogy a késő római időszakból épített emlékekre találtunk. A terület a feltételezhető É-i városfal helyéhez nagyon közel esik. A talált épített emlékek alapján a terület még a városfalon belülre esett, amely egybevág az elméleti kiszerkesztéssel. A késő római kori É-i városfal (elvileg) pontosan a ma is álló lakóépület D-i falának vonalába esik. Valószínűleg nem véletlenül. Logikusnak tűnik azt feltételezni, hogy a lepusztult/visszabontott római városfalat már a középkorban is falalapul használták fel, s ez folytatódott az újkorban is. Hasonlóra van már példa Pécs területéről: A Rózsakertben talált cella trichora visszabontott falait felhasználták egy középkori lakóház építésénél.

Középkori viszonylatban kevesebb információval rendelkezünk. Épített örökség tárgykörébe tartozó emlék a földmunka során nem került elő. Az árkok metszetei és a felszínben jelentkező két gödör alapján vonhatunk le következtetéseket. A római pusztulásréteg feletti kb. 0,50 m vastag szürke réteg önmagában a népvándorlás kori feltöltődésből nem származhat. A réteg földjének kevert jellege is ezt erősíti meg. Egy utcafronton lévő épület mögötti kerttel és udvarral lehet számolni. A vastag humuszos réteg az előbbi, a talált két gödör és a kavicsos járósínt az utóbbi nézetet támogatja. Lehet, hogy a telek hátsó része megosztott volt, vagy időben (is) változott a két funkció. Kérdéses, hogy a középkorban hol volt a telek D-i határa. Elviekben ház (utcafronton) – udvar – kert hármassal számolhatunk. A kert kiterjedése/helyzete kérdéses.

Az újkor időszakában a lakóépület mögé a kert/udvar területére kőalapozású (gazdasági) melléképületeket emeltek.

TÓTH ZSOLT

263. Pély, Belterület, Fő út (KÖH 97963)

(Heves megye) Ró

A község belterületének K-i felében, a Fő út mentén húzott vízvezetékárokban figyeltünk meg régészeti jelenségeket szakfelügyelet során. A szakfelügyeletet a Dobó István Vármúzeum munkatársa látta el, 2014. június 26. – július 10. között.

A lelőhely kiterjedését a teljes beépítettség miatt nem lehet megállapítani. A jelenségek a nagyjából É–D-i irányban futó utca K-i, majd D-i végében a Ny-i oldalában is megfigyelhetőek voltak, követték egy kiemelkedő, lapos dombhát vonulatát. Az objektumok kb. 350 m hosszan jelentkeznek a nyomvonalban.

A kb. 60 cm széles, kb. 110–130 cm mély árokban 49 objektumot regisztráltunk. Az objektumok fotózása, rajzolása és bemérése történt meg. Csupán néhány esetben bontottunk bele az objektumokba. Többségében gödör, vagy méhkas alakú tárolóverem került elő, de néhány esetben feltételezhetünk házat, vagy egyéb építményt is a metszet alapján. Csak kevés objektumból került elő leletanyag. A házi kerámia mellett korongolt szürke kerámiatöredékek, illetve az egyik objektumból meglepően sok *terra sigillata* utánszó került elő. A település a római korra tehető.

Munkatársak: Gulyás Bence és Szabó Dóra régészhallgatók.

FARKAS CSILLA

264. Pár, Kámvás-kúti-dűlő (KÖH 71969)

(Győr-Moson-Sopron megye) Ő, A?

A lelőhely Pértől kb. 3 km-re ÉNy-ra, a 81-es sz. főút É-i oldalán, egy nyílt területen helyezkedik el. A terület feltárása a Győri geotermikus projekt 1. kútúrása miatt vált szükségessé. A 2014. március 28. és április 2. között zajló próbafeltárás során a kútúrás körüli részen egy 20×20 m-es terület került lehumuszolásra, továbbá 4 párhuzamos, ÉK–DNy irányú kutatászondata került kiásásra. Ennek során 29 objektum került napvilágra, melyek szórványosan jelentkezték a feltárási területen. Az objektumok gödröknek, árkoknak, cölöphelyeknek és árokszerű gödröknek bizonyultak. Belőlük minimális és jellegtelen leletanyag került elő, mely a késő népvándorlás korra keltezhető.

A megelőző feltárás 2014. április 15–29. közt zajlott, területét képezi, valamint a nagyobb, É-i részre, a külső víztározó területére. Összesen 2184 m² került feltárássra, mely 74 objektumot eredményezett. Ebből 6 objektum a próbafeltárás során részben már feltárássra került (22., 23/24., 26., 27., 28. objektum). A betonlap területén kerültek feltárássra a 30–35. objektumok, míg a 36–97. objektumok a külső víztározó területén.

Az objektumokból minimális leletanyag került napvilágra, többnyire állatsont és kő formájában. Csupán a 23/24. árokból és a 28., nagyobb gödörből került elő kerámia, azok is többnyire jellegtelen, kézzel formált töredékek voltak, leszámítva két, karcolt vonaldisz-köteggel díszített töredéket a 28. gödörből. Ez alapján és a próbafeltárás során előkerült többi kerámiatöredék alapján a lelőhelyet a népvándorláskorra, azon belül feltehetőleg az avar korra lehet datálni. Említést érdemel

még a 96. cölöpszerkezetes épület. A humuszdepóból szórvány kőeszközöket gyűjtöttünk, így őskori településsel is számolni kell a lelőhelyen.

Nagyobb mennyiségben kerültek elő karólyukak, ill. kisebb cölöplyukak. Mivel a terület erősen állatjártatos volt, ezért sok esetben nehéz volt megállapítani, hogy az adott jelenség valóban régészeti objektum-e vagy csupán egy állati fészék.

Munkatársak: Ujvári Ferenc régész, Györke Réka, Kulcsár Zoltánné, Kulcsár Zoltán, Hatos János, Koncz Dániel és Tarján László technikusok.

HARGITAI ANDRÁS

265. Pincehely, Méhesek (KÖH 88879)

(Tolna megye) B, Ró

Március 13-án célzott terepbejárást végeztünk a tudomásunkra jutott 5. századi és 10–11. századi lelőhelyek azonosítása végett. Helyi adatközlőnk szerint a falutól DNy-ra, a 61-es út DK-i oldalán, a Kapossal párhuzamosan, a Telek alja dűlőben, szántóföldön szórvány leletként egy 11. századi ereklyetartó kerest és 10–11. századi pénzek, veretek kerültek elő. Az ezek alapján feltételezhető 10–11. századi temetőre utaló további leleteket, embercsontokat nem találtunk, csak kora bronzkori és késő római kori cserepeket gyűjtöttünk kb. 300 m hosszan.

Munkatárs: Pap Csilla (WMMM).

ÓDOR JÁNOS GÁBOR – K. NÉMETH ANDRÁS

266. Pincehely, Szentkúti-hegy (KÖH 84083)

(Tolna m.) Ró, Kö

Március 11-én bejártuk a Szentkúti-kápolnától ÉK-re 2012-ben⁶⁴ azonosított középkori templomhelyet. Ismét sok embercsontot és építőanyagot figyeltünk meg a szántott dombocskán, köztük több római peremes téglá töredékét is. A szántótól É-ra fekvő, beerdősült talajlépcsőn további kevés, szétszórt embercsontdarabot és törmelékét találtunk. A szántótól DK-re fekvő telken a legyalult partban egy nagy méretű, átvágott objektumot figyeltünk meg, amelyből középkori fazékperemet szedtünk ki. A közvetlenül a templomhelytől K-re húzódó mély és széles vízmosás (valószínűleg elhagyott, erodált mélyút) alján embercsontokat vettünk észre, ezért átvizsgáltuk a meredek, leszakadozott partoldalt, amelyben két helyen is az erózió miatt kimozdult, összetartozó vázmaradványokat figyeltünk meg. A templomhelyen számos kovácsoltvas szöveget, néhány bronzcsatot és egy bronzveret (könyvveret?) töredékét gyűjtöttük. A középkori Görbő legalább 400 m hosszan húzódott DNy–ÉK irányban a Kapos mentén, mert a templomtól DNy-ra, a beleszkai út mentén, a szőlőhegy lábánál is találtunk középkori cserepeket. Megjegyzésre érdemes, hogy a lelőhelytől kb. fél km-re ÉK-re található a Szentkút alja (KÖH 84085) nevű, 2012-ben Pincehely belterületének D-i szélén azonosított középkori lelőhely, amely talán összetartozhat lelőhelyünkkel, ezt azonban jelenleg a két lelőhely közti rész beépített, illetve erdős volta miatt nem tudjuk igazolni.

K. NÉMETH ANDRÁS – CZÖVEK ATTILA

267. Pincehely határa (Tolna m.) A, Tő, Kú?

Berzsenyi utca 25. (KÖH 88085): lakossági bejelentésre helyszínelést végeztem a Kapostól Ny-ra eső második utcában, mert koponyát találtak kerítésoszlopok ásása közben. A 60 cm hosszú, 30 cm széles gödörben kb. 30 cm mélyen, másodlagos helyzetben került elő a koponya, amelyet megtalálása után vizsgatemetettek, de lenyomata így is jelentkezett a sárga homokban, a törmelékes humusz és az altalaj határán. A lakók elmondása szerint az udvar tavaly még fel volt szántva, ekkor bordacsonatok is voltak a felszínen. Tudomásuk szerint a környéken temető volt, csontok más házaknál is kerültek elő. A Berzsenyi utca már az 1780-as években készült első katonai felmérésen is beépített területként szerepel, az itteni temetőt sem ez, sem más későbbi térkép nem jelöli. Lehetséges, hogy a 18. század első felében használt temetőről van szó, de régészeti korú is lehet.

Kis Gyánt (KÖH 88083) lásd Tolnanémedi, Kis Gyánt.

Újhegy (KÖH 87965): 1981-ben vagy 1982-ben az Újhegy nevű szőlőhegyen csontváz került elő. A helyszínelést Rosner Gyula végezte, aki a Régészeti Füzetekben kétszer is beszámolt az általa a népvándorlaskor második periódusára keltezett lelőhelyről,⁶⁵ de dokumentáció nem maradt fenn a kiszállásról, így a sír pontos helye sem volt ismert. Március 21-én azonosítottam a lelőhelyet Ocsovai László volt polgármester és Kuvik József mezőőr segítségével. Elmondásuk szerint Pincehelytől ÉNy-ra, a Méhes-patak K-i ágába DK felől folyó, mára kiszáradt kis vízfolyás K-i felén, a domb oldalában és teteje Ny-i szélén kerültek elő embercsontok mélyszántás során. A szőlő jó részét 10–15 éve kivágták, azóta szántóföldként használják. A kelő búzában leletet nem találtam.

Zrínyi u. (KÖH 88087): Október 6-án földmunkára figyeltem fel a falu keleti részén, Görbőn. Kiderült, hogy az E-ON megbízásából földkábellet fektetnek, a kábel végpontja Zrínyi u. 86. és 85. sz. házak telke végében álló villanyoszlop, amelyet ki fognak cserélni. Ez a helyszín a Kapos egykori szigetének területére esik, amelyen a 17. századi, pontosabban ismeretlen helyen fekvő török palánkvár is állt. Október 8-án a kertek végében kb. 1 méter mély árkot ástak a villanyoszlopig, amelynek során két nagy méretű, sekély török kori objektumot vágta át. Az 1. objektum kidobott földjéből és az árok falából néhány pelyvás anyagú, középkori jellegű téglatöredéket, viszonylag sok állatcsontot, zöld mázas török talpas tál töredékét és néhány vékony falú, mázas edénytöredéket gyűjtöttem, a 2. objektumból bosnyák korsó töredéke került elő fogaskerékmintás sávós díszítéssel, valamint kézi korongolt fazék pereme. Az oszlop cseréjére november 11-én került sor. A kb. 1,5×1,5 m-es, 2 m mély gödröt a korábbi árokszakasz közelében ásták, ebben a 2. objektum folytatódott, kb. 70 cm-es mélységig, a korábbihoz hasonló betöltéssel. Az azonosított jelenségek alapján kétségtelen, hogy azok a 17. században létesített és még a század végén valószínűleg el is pusztult török palánkvár környezetét jelzik.

K. NÉMETH ANDRÁS

64 RKM 2012, 83.

65 Pincehely, Halastótól K-re, Újhegy. RF I. 35 (1982) 70–71; Pincehely, Halastó feletti dűlő. RF I. 36 (1983) 65.